

Τέσου Μπάιλα: Το παρελθόν έγινε παρόν στην Ελλάδα και η Ομογένεια πρέσβειρα των αγώνων μας

Της Μαρίας Παπανικολάου

Αλήθεια πόσες φορές δεν έχουμε πει στην καθημερινότητά μας πως «η ζωή είναι σαν...», ή «το μυστικό για τη ζωή είναι το...». Πάμπολλες. Η διακεκριμένη συγγραφέας Τέσου Μπάιλα έχει το δικό της μυστικό και είναι άλλο από τη... ζάχαρη. «Η ζάχαρη είναι όλα όσα επινοούμε για να γίνει η ζωή μας πιο γλυκιά, ώστε να μπορέσουμε να επιβιώσουμε», λέει η ίδια και το τεκμηριώνει με τον καλύτερο τρόπο στο νέο της βιβλίο «Το μυστικό είναι η ζάχαρη».

Η διαφορά με όλα τα άλλα «μυστικά» αλλά και όλα τα άλλα βιβλία άλλων συγγραφέων είναι πως η κυρία Μπάιλα έχει κάνει συστηματική και επισταμένη... έρευνα σε ιστορικές περιοχές της Ελλάδας που τα πάντα έχουν σημασία, τα πάντα κρίθηκαν από τους αιώνες και πως η πραγματικότητα και η αλήθεια είναι πανάκριβες και ιστορικές αξίες, Κρήτη και Πειραιάς. Η κα Μπάιλα δεν έφτασε στο συμπέρασμα -τίτλο βιβλίου- τυχαία αλλά «τοποθετώντας» με μοναδικό τρόπο μέσα στις σελίδες του ιστορικά στοιχεία της Κρήτης και έχει καταγράψει γεγονότα του νησιού. Και δεν έχει μείνει μόνο εκεί αλλά και τα πρόσωπα που χρησιμοποιεί είναι αληθινά πρόσωπα που είχαν ή και έχουν υπάρξει.

Η ίδια έχει δεχθεί έντονη συναισθηματική φόρτιση από τον Πειραιά της, όπως άλλωστε και από την Κρήτη και είναι ο λόγος που σε κάθε έργο της, είτε βιβλίο είτε φωτογραφία, όταν αυτό προβάλλεται στον κόσμο η ίδια νιώθει «έναν αποχωρισμό και από την άλλη μια τεράστια ανάγκη να αγκαλιάσει ο κόσμος αυτό που με τόση αγάπη δημιούργησα».

Ολα αυτά την έχουν κάνει μία ευαίσθητη με τα προβλήματα και τις εικόνες της πατρίδας αλλά παράλληλα και αληθινή γυναίκα - συγγραφέα που δίνει την δική της μάχη μέσα από τα -αποδεχόμενα από πολλούς συναδέλφους της- έργα της και γι αυτό θεωρεί «την Ομογένεια πρέσβειρα των αγώνων μας σε μια Ελλάδα που το παρελθόν έγινε παρόν».

«Περιοδικό»: Έχετε σπουδάσει Ιστορία Ελληνικού Πολιτισμού καθώς και μετάφραση λογοτεχνίας. Πόσο σας βοήθησαν οι σπουδές σας στην συγγραφή του συγκεκριμένου βιβλίου;

Τέσου Μπάιλα: Μελετώντας τον Ελληνικό Πολιτισμό ήταν αναπόφευκτο να επηρεαστώ από τη σημασία της Ιστορίας και της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας κατά την εξελικτική του πορεία. «Το μυστικό ήταν η ζάχαρη» διατρέχει την Ιστορία του τόπου και γίνεται η αφορμή να καταγραφούν ιστορικά γεγονότα που σημάδεψαν την Κρήτη αλλά και τη χώρα ολόκληρη από το 1895 και την Κρητική Πολιτεία, την καταστροφή της Κανδάνου, το Μάλεμε, τη μεταφορά και τον αφανισμό των ανθρώπων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης έως το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Η Ιστορία είναι λοιπόν η μία παράμετρος πάνω στην οποία στηρίζεται το βιβλίο. Από την άλλη γίνεται η αφορμή να παρουσιαστούν οι κοινωνικές προσεγγίσεις της εποχής, το γεγονός ότι η γυναίκα της εποχής ήταν καταδικασμένη σε μια κοινωνική, πνευματική και πολιτική στέρηση. Το συγκεκριμένο έργο θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένα ιστορικοκοινωνικό μυθιστόρημα και σίγουρα οι συγκεκριμένες σπουδές βοήθησαν πολύ, τόσο στην ανεύρεση του υλικού όσο και στην οργάνωσή του.

«Π»: Επίσης, ασχολείστε με τη φωτογραφία και μάλιστα έκθεσή σας έχει φιλοξενηθεί σε Πανεπιστήμιο της Αθήνας και της Ιαπωνίας. Ποια τα συναισθήματά σας στην ιδέα ότι τα έργα σας εκτείνονται και ποια βλέποντας τα δικά σας εκτεθειμένα;

Τέσου Μπάιλα: Η φωτογραφία είναι η άλλη μεγάλη μου αγάπη. Ένας άλλος, εξίσου δυναμικός τρόπος να αποτυπώσω σε ένα κομμάτι λευκού χαρτιού όλα όσα με αγγίζουν. Ανάμεσα στη φωτογραφία και τη λογοτεχνία το μόνο που αλλάζει είναι ο τρόπος της καταγραφής, το αποτέλεσμα όμως είναι για μένα το ίδιο: η προβολή ενός αθέατου συχνά κόσμου. Τα συναισθήματα που βιώνω κάθε φορά που βλέπω φωτογραφίες μου να εκτίθενται στο κοινό είναι τα ίδια που νιώθω και όταν κυκλοφορεί ένα βιβλίο και είναι ανάμικτα. Από τη μια νιώθω έναν αποχωρισμό και από την άλλη μια τεράστια ανάγκη να αγκαλιάσει ο κόσμος αυτό που με τόση αγάπη δημιούργησα. Είναι μοναδικό το συναίσθημα. Θα σας πω ένα παράδειγμα: Στο Τόκιο είχα τη χαρά να βλέπω τους επισκέπτες της έκθεσης να χαϊδεύουν κυριολεκτικά τις φωτογραφίες και κάποιες μου τις ζήτησαν να τις ζωγραφίσουν. Ενώ τις έδωσα με πολλή χαρά και ήξερα ότι όποια στιγμή ήθελα θα μπορούσα να τις τυπώσω ξανά, όπως και έκανα επιστρέφοντας, δε σας κρύβω ότι φεύγοντας ένιωθα ότι είχα αφήσει πίσω μου ένα κομμάτι δικό μου.

«Π»: Ποιον Έλληνα και ποιον ξένο συγγραφέα ξεχωρίζετε και γιατί;

Τέσου Μπάιλα: Δύσκολο να διαλέξει κανείς μόνο έναν από κάθε κατηγορία. Υπάρχουν πολλοί συγγραφείς που έγιναν οι δρομοδείκτες στην αναγνωστική μου πορεία. Αν θα έπρεπε όμως να επιλέξω τελικά θα έλεγα ότι από τους Έλληνες ο Οδυσσέας Ελύτης είναι ο άνθρωπος που επηρέασε περισσότερο από όλους τη σκέψη μου, καθώς έγινε η αφορμή για αναγνωστικά ταξίδια σε προορισμούς που έως εκείνη τη στιγμή αγνοούσα την ύπαρξή τους και από τους ξένους θα επέλεγα τον Ντοστογιέφσκι για τον κόσμο του μεγάλου, κλασικού μυθιστορήματος που δημιούργησε και για το γεγονός ότι άλλαξε τα αφηγηματικά δεδομένα που επικρατούσαν έως τότε. Σίγουρα όμως ο Κάφκα, ο Καμύ, ο Χαβιέρ Μαρίας, ο Ρεμπώ, ο Τολστόι αλλά και ο Καραγάτσης, ο Καζαντζάκης, ο Καβάφης και ο Σεφέρης είναι μεγάλες μορφές ανάμεσα σε πολλές άλλες που εκτιμώ βαθιά και γι' αυτό διαβάζω συστηματικά.

«Π»: Έχετε φιλίες στο χώρο του βιβλίου;

Τέσυ Μπάιλα: Ασφαλώς και έχω και νιώθω πολύ τυχερή γι' αυτό. Μέσα στο χώρο του βιβλίου έχω τη χαρά να έχω γνωρίσει σημαντικούς ανθρώπους και μαζί τους να έχω αναπτύξει συνεργασίες αλλά κυρίως φιλίες πολύ σημαντικές.

«Π»: Γνωστοί συγγραφείς της πατρίδας μας, όπως ο Δημήτρης Στεφανάκης και η Λένα Μαντά, μίλησαν με πολύ καλά λόγια για το βιβλίο σας. Θεωρείται ότι ο ανταγωνισμός είναι κυρίαρχος στον χώρο σας ή πραγματικά η συναδελφικότητα είναι το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της;

Τέσυ Μπάιλα: Ο ανταγωνισμός υπάρχει και στο χώρο του βιβλίου, όπως ακριβώς σε κάθε χώρο. Συχνά μπορεί να είναι μάλιστα πολύ σκληρός και να εμφανίζεται από ανθρώπους που δεν θα μπορούσες ούτε να φανταστείς ότι θα λειτουργούσαν ανταγωνιστικά. Ωστόσο, όπως είπα και πριν, υπάρχουν και μεγάλες φιλίες και μια συναδελφικότητα που όταν υπάρχει μπορεί πράγματι να είναι πολύ δημιουργική. Χαίρομαι λοιπόν που δεν είναι ο ανταγωνισμός κυρίαρχος στο χώρο αυτό αλλά συχνά είναι η συνεργασία και η συναδελφικότητα.

«Π»: Το «Μυστικό ήταν η ζάχαρη» το έχετε αφιερώσει στο Δρόσο. Αλήθεια... τι εστί Δρόσος;

Τέσυ Μπάιλα: Ο Δρόσος είναι ο άντρας μου, ο πιο δικός μου άνθρωπος. Δικαιωματικά η αφιέρωση αυτού του βιβλίου τού ανήκει για πολλούς και πολύ συγκεκριμένους λόγους.

«Π»: Το βιβλίο σε κερδίζει από την αρχή μόνο και μόνο από το εξώφυλλο και τον πολύ «πιασάρικο» τίτλο. Αυτός ο τίτλος σας ήρθε από την αρχή ή «κέρδισε» σε μονομαχίες άλλους; Και αλήθεια με ποια κριτήρια βάζετε τους τίτλους στα έργα σας;

Τέσυ Μπάιλα: Με χαροποιεί ιδιαίτερα που το λέτε αυτό. Οι εκδόσεις Ψυχογιός φρόντισαν για το τόσο όμορφο πραγματικά εξώφυλλο. Κάθε βιβλίο έχει τη δική του ιστορία και είναι αυτή που καθοδηγεί έναν συγγραφέα στην επιλογή του τίτλου του. Στο συγκεκριμένο βιβλίο η επιλογή αυτή ήταν εντελώς αυθόρμητη. Η Κατίνα έλεγε πάντα ότι η ζάχαρη είναι το μυστικό που γλυκαίνει και νοστιμίζει το φαγητό της. Με το ίδιο σκεπτικό, η ζάχαρη είναι όλα όσα επινοούμε για να γίνει η ζωή μας πιο γλυκιά, ώστε να μπορέσουμε να επιβιώσουμε. Αυτό έκανε και η Κατίνα σε ολόκληρη τη ζωή της, αυτό ήταν τελικά το μυστικό της για μια σκληρή επιβίωση. Έτσι δε θα μπορούσα να σκεφτώ πιο κατάλληλο τίτλο.

«Π»: «Το Μυστικό ήταν η ζάχαρη» είναι το τρίτο σας βιβλίο, και είναι αρκετά διαφορετικό από τα προηγούμενα δύο. Η διαφορά στο ύφος είναι αρκετά έντονη. Ποιες διαφορές είχατε στα ερεθίσματά σας;

Τέσυ Μπάιλα: Στη λογοτεχνία η βάση της κατασκευής ενός μυθιστορήματος είναι ο τρόπος έκφρασης του συγγραφέα, το ύφος που επιλέγει, οι χαρακτήρες που οικοδομεί. Κάθε βιβλίο λοιπόν έχει τη δική του μορφή κι αυτή είναι που υπαγορεύει και το ύφος που θα χρησιμοποιήσει ο συγγραφέας. Το πρώτο μου βιβλίο «Το Πορτρέτο της Σιωπής» είναι γραμμένο σε λυρικό τόνο ακριβώς επειδή ο κεντρικός χαρακτήρας του είναι ένας εντελώς υπερβατικός άνθρωπος, ένας άνθρωπος που ξεφεύγει εντελώς από τα κοινωνικά δεδομένα της εποχής του. Το δεύτερο βιβλίο, «Το Παραμύθι της βροχής», είναι δομημένο με βάση την ιαπωνική και την ελληνική φιλοσοφία και τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά που μπορεί να μοιράζονται δυο εντελώς μακρινοί και φαινομενικά ξένοι μεταξύ τους λαοί. Μοιραία οι πρωταγωνιστές του έπρεπε να μιλούν με μια διαφορετική γλώσσα και σε ένα διαφορετικό ύφος. Η εξέλιξη είναι μεγαλύτερη στο τρίτο βιβλίο μου, όπως επισημαίνετε, ακριβώς για τον ίδιο λόγο. Στο «Μυστικό ήταν η

ζάχαρη» το ύφος που υιοθετήθηκε είναι αποτέλεσμα της ιστορίας που αφηγούμαι. Οι χαρακτήρες που ζουν και κινούνται στη Κρήτη του 1930 και στον Πειραιά των τεκέδων, της φτώχειας και των προσφυγικών καταυλισμών δεν θα μπορούσαν παρά να έχουν φέρει μαζί τους στο βιβλίο το δικό τους προσωπικό ύφος.

«Π»: Η επιλογή του ονόματος της πρωταγωνίστριας -«Κατίνα»- ήταν τυχαία ή επειδή, εκείνα τα χρόνια, ήταν ένα πολυχρησιμοποιημένο όνομα;

Τέσου Μπάιλα: «Το μυστικό ήταν η ζάχαρη» είναι βασισμένο, ως ένα βαθμό, σε αληθινά πρόσωπα και γεγονότα. Η Κατίνα υπήρξε και είμαι πολύ τυχερή που τη γνώρισα και μπόρεσα να ζήσω δίπλα της και να την παρατηρώ από πολύ κοντά για πολλά χρόνια. Είναι ένας άνθρωπος που σημάδεψε και τη δική μου ζωή. Κατίνα ήταν το πραγματικό της όνομα κι έτσι σε καμιά περίπτωση δεν σκέφτηκα να το αλλάξω. Η επιλογή του ονόματος δεν ήταν λοιπόν τυχαία. Πράγματι όμως το όνομα αυτό ήταν ένα κοινό όνομα της εποχής και ιδιαίτερα στην Κρήτη. Παράλληλα είναι και ένα «ομιλών» όνομα, ένα όνομα που φέρει κάποια προσδιοριστικά χαρακτηριστικά για τον άνθρωπο που ονομάζεται έτσι και προσωπικά μου αρέσει πολύ να χρησιμοποιώ τέτοια ονόματα.

«Π»: Σας προβληματίσε η Κατίνα; Θελήσατε κάποια στιγμή να την «αλλάξετε»;

Τέσου Μπάιλα: Ίσως ο λόγος που έγραψα τελικά αυτό το βιβλίο να είναι η απάντησή μου σ' αυτό το ερώτημα. Θέλω να πω ότι μπορεί πράγματι να ήθελα να την αλλάξω στην πραγματική της ζωή και γι αυτό το λόγο να έγραψα «Το μυστικό ήταν η ζάχαρη». Συχνά έχω αναρωτηθεί κι εγώ πώς θα ήταν αυτή η γυναίκα αν είχε κατορθώσει να πάρει άλλες αποφάσεις όμως είναι πραγματικά δύσκολο να μπει στη ψυχολογία ανθρώπων που μεγάλωσαν με τη νοοτροπία τουλάχιστον εκατό χρόνων πριν από εμάς. Γι' αυτό το λόγο ξεκίνησα την αφήγηση από την παιδική της ηλικία που βεβαίως μας δείχνει παράλληλα τον τρόπο που αντιμετώπιζαν τα ίδια προβλήματα άλλες γυναίκες της εποχής, μεγαλωμένες με την ίδια στάση ζωής.

Δεν ξέρω αν θα είχε λοιπόν νόημα να την αλλάξω. Σίγουρα με προβληματίσε τόσο ως χαρακτήρα του μυθιστορήματος όσο και ως πραγματικότητα αλλά νομίζω ότι δε θα μπορούσα να την αλλάξω. Είναι μια γυναίκα παλιάς κοπής, μια γυναίκα που μυρίζει βασιλικό και αγάπη, αφοσίωση αλλά και παράπονο. Η πορεία της και η μοίρα της προσδιορίστηκαν από τις αποφάσεις όλων των αρσενικών που κυριάρχησαν στη ζωή της. Η Κατίνα όμως επέλεξε αποφασιστικά να μείνει δίπλα τους, αρνούμενη τελικά τη δική της ζωή και αυτό είναι το αναντίρρητο προτέρημά της.

«Π»: Τι τροπή πιστεύετε θα είχε πάρει το βιβλίο αν η Κατίνα ήταν λίγο πιο δυναμική;

Τέσου Μπάιλα: Δεν μπορώ να σκεφτώ. Σίγουρα αν η Κατίνα ήταν πιο δυναμική θα είχαν αλλάξει πολλά πράγματα. Ενδεχομένως να είχε αλλάξει και ο Θέμελης καθώς η σχέση τους υπήρξε τόσο εκρηκτική αλλά και καθοριστική ταυτόχρονα. Η Κατίνα δεν κατάλαβε ποτέ ότι την προσωπική ανάσταση που προσδοκούσε μια ολόκληρη ζωή δεν έπρεπε να την περιμένει από τους άλλους αλλά να τη φέρει εκείνη. Έτσι η Κατίνα πρόσφερε στον Θέμελη την υποταγή της και την εξουσία που εκείνος είχε ανάγκη να νιώσει αλλά και κάτι ακόμα. Συχνά του πρόσφερε άλλοθι για τις πράξεις του, τον μεταμόρφωνε με τη συγχώρεσή της όλο και περισσότερο, προσφέροντάς του έναν καθρέφτη που μέσα του εκείνος αντίκριζε τον εαυτό του και τον αγαπούσε ξανά. Σίγουρα λοιπόν αν η Κατίνα ήταν περισσότερο δυναμική ο καθρέφτης αυτός θα ράγιζε, θέλω να πω ότι αλυσιδωτά όλες οι αντιδράσεις των χαρακτήρων μέσα στο βιβλίο θα άλλαζαν δραματικά. «Κι η Ανοιξη προϊόν του ανθρώπου είναι», είχε πει ο Ελύτης. Η Κατίνα όφειλε για τον εαυτό της και για το παιδί της να είχε φέρει αυτή την άνοιξη στη ζωή τους αλλά τελικά δεν

τόλμησε. Αν κάτι τη χαρακτήριζε ήταν ότι δε μπόρεσε ποτέ να φύγει από όλα όσα είχαν από τη παιδική της ηλικία προσδιορίσει τη στάση της ζωής της. Η φυγή που δεν συντελέστηκε ποτέ. Η Κατίνα λοιπόν υπό αυτή την έννοια αντιπροσωπεύει όλους εμάς που δεν μπορέσαμε ποτέ να αλλάξουμε κι αυτό είναι που την κάνει έναν εμβληματικό χαρακτήρα.

«Π»: Ξεκινάτε το βιβλίο με την Κατίνα πλέον σε προχωρημένη ηλικία να ανακαλεί μνήμες. Γιατί αποφασίσατε να ξεκινήσετε από την εξιστόρηση αλλά το βάλατε ως ανάμνηση;

Τέσου Μπάιλα: Ήταν ένα αφηγηματικό τέχνασμα που με βοηθούσε να δείξω την αντιδιαστολή ανάμεσα στην παλαιά γενιά που αντιπροσωπεύει η Κατίνα και τη σύγχρονη στην οποία ανήκει η νύφη της στην οποία έχει εξιστορήσει την ιστορία της ζωής της. Παράλληλα λειτούργησε και ως γέφυρα ανάμεσα στο πρώτο και το δεύτερο μέρος του βιβλίου που αναφέρεται στον Πειραιά. Η Μνήμη άλλωστε είναι ένας τρόπος να ανακαλούμε σημαντικά γεγονότα αλλά και να πλάθουμε κάποια όπως τα θέλουμε, κρατώντας επιλεκτικά όλα όσα θέλουμε ή αξίζει να θυμόμαστε, έτσι το ταξίδι στις αναμνήσεις αυτής της γυναίκας μου φάνηκε πιο γοητευτικό.

«Π»: Γεννηθήκατε στον Πειραιά όπου διαδραματίζεται το δεύτερο μέρος του βιβλίου. Σας βοήθησε αυτό; Το κάνατε εσκεμμένα;

Τέσου Μπάιλα: Αν και δεν έχω ζήσει πολλά χρόνια στον Πειραιά γεννήθηκα εκεί και τον αγαπώ πολύ. Είναι μια ιδιαίτερη πόλη, μια πόλη που κυριαρχείται από τη μελαγχολία του ταξιδιού, των αποχωρισμών, της πάλης για την επιβίωση. Μια πόλη επίσης ιστορικής σημασίας. Η πόλη της προσφυγιάς και της φτώχειας. Αλλά και μια πόλη με αντιθέσεις. Από τη μια ο εφοπλιστικός πλούτος και από την άλλη το λιμάνι του μόχθου. Ωστόσο δεν το έκανα εσκεμμένα. Όπως σας είπα το μυθιστόρημα είναι βασισμένο σε αληθινά γεγονότα, έτσι μοιραία ακολουθώντας τη πορεία της Κατίνας έφτασα μαζί της στον Πειραιά. Σίγουρα όμως, συγγραφικά τουλάχιστον, δεν έχω τελειώσει μαζί του.

«Π»: Τι σας δυσκόλεψε περισσότερο στο βιβλίο;

Τέσου Μπάιλα: Το κομμάτι που με δυσκόλεψε περισσότερο κατά τη διάρκεια της συγγραφής αυτού του βιβλίου είναι το κομμάτι που αναφέρεται στη καταστροφή της Κανδάνου από τους Γερμανούς και το τέλος του Σήφη στο Αουσβιτς. Σπαραχτικές στιγμές της παγκόσμιας Ιστορίας και η εξιστόρησή τους έγινε για μένα οδυνηρή. Θυμάμαι ότι έγραφα κι όταν έκλεινα το αρχείο στον υπολογιστή μου ένιωθα συντετριμμένη. Πιστεύω όμως ότι είναι ένα μέρος του βιβλίου που τελικά άξιζε τον κόπο.

«Π»: Το βιβλίο παρόλο που είναι ένα, λόγω της αλλαγής στον τρόπο αφήγησής σας είναι στην ουσία σαν να διαβάζουμε δύο. Τι σας «τσίγκλισε» να αλλάξετε τρόπο αφήγησης ή μήπως το κάνατε ...πειραματικά;

Τέσου Μπάιλα: Την ίδια ακριβώς επισήμανση για το βιβλίο έκανε και ο Δημήτρης Στεφανάκης στην παρουσίαση του βιβλίου που διοργάνωσαν οι εκδόσεις Ψυχογιός στον Ιανό και με ρώτησε ακριβώς το ίδιο με εσάς. Ομολογώ ότι για μένα ήταν κάτι που έγινε αυθόρμητα. Ξέρετε, κάθε χαρακτήρας έχει τη δική του φωνή και το μόνο που έκανα ήταν να ακούσω τη φωνή των ηρώων μου. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι τους ακολούθησα και ενστερνίστηκα το διαφορετικό τους ύφος. Έτσι το πρώτο μέρος έχει την ευαισθησία του κρητικού κομματιού, μια ευαισθησία με την οποία περιγράφω τα παιδικά χρόνια της Κατίνας, τα ήθη και τα έθιμα, τις παράλληλες ιστορίες των περιφερειακών ηρώων που

αλληλοσυμπληρώνουν το παζλ της ιστορίας, ενώ το δεύτερο μέρος έχει κάτι πιο σκληρό, παρμένο μάλλον από τους τεκέδες του Πειραιά, τον αντιφατικό σύζυγο της Κατίνας τον Θέμελη, κάτι σκληρό και βίαιο ίσως από την τροπή που πήρε η ζωή της Κατίνας εκεί. Αυτή η διαφορά που επισημαίνετε ήταν εντελώς ασυνείδητη εκ μέρους μου αλλά, όπως φαίνεται, απαραίτητη για το βιβλίο.

«Π»: Μέρος του βιβλίου διαδραματίζεται στην Κρήτη. Χρησιμοποιείτε αρκετά την κρητική διάλεκτο, την οποία μιλάει και η πρωταγωνίστρια. Σας δυσκόλεψε αυτό; Ήταν δύσκολο να μάθετε να τη χρησιμοποιείτε;

Τέσου Μπάιλα: Ήταν απαραίτητο. Χαίρομαι που επισημαίνετε ότι η χρήση της κρητικής ντοπιολαλιάς είναι επιτυχημένη και το γεγονός ότι μου το έχουν πει αυτό και πολλοί Κρητικοί μου δίνει μεγάλη χαρά. Θεώρησα σωστό να τη χρησιμοποιήσω σε ένα βαθμό, τόσο όσο απαιτείται χωρίς όμως να κουράζει τον αναγνώστη, ακριβώς για να αναδειχθεί καλύτερα το κρητικό άρωμα του βιβλίου. Δεν είναι δύσκολη διάλεκτος και όλοι έχουμε ακούσματά της. Είναι όμως μια από τις μακροβιότερες ελληνικές διαλέκτους, διατηρεί αρκετούς αρχαϊσμούς, απαντάται σε γραπτά κείμενα από τον 14ο αιώνα, έχει δώσει εξαιρετικά λογοτεχνικά κείμενα τον 16ο και 17ο αιώνα, έχει εμπνεύσει το δημοτικό τραγούδι, δημιούργησε τις μαντινάδες, είναι ακόμα ζωντανή, εξελίσσεται και το κυριότερο αποτυπώνει την ευαισθησία και τη λεβεντιά του λαού της Κρήτης. Γι' αυτό το λόγο όφειλα να την προσεγγίσω με ιδιαίτερο σεβασμό, στην πορεία την αγάπησα όμως για το ηχητικό κελάρυσμα που φέρει στο κείμενο.

«Π»: Η ιστορία είναι ένα μεγάλο κομμάτι του βιβλίου, χωρίς όμως αυτό να το κάνει κουραστικό. Εσάς όμως σαν συγγραφέα σας ταλαιπώρησε στο να συγκεντρώσετε αυτά τα ιστορικά γεγονότα και να τα αποτυπώσετε στο χαρτί; Από που συγκεντρώσατε τα ιστορικά στοιχεία;

Τέσου Μπάιλα: Η Ιστορία είναι ένας από τους βασικούς άξονες του βιβλίου και προσπάθησα να την εντάξω έτσι ώστε να μη γίνει το βιβλίο ένα αμιγώς ιστορικό έργο. Οι άνθρωποι κάθε εποχής όμως δεν ζουν ξεκομμένοι από το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της συγκεκριμένης εποχής. Ζουν, δρουν και κινούνται μέσα στα γεγονότα που σημαδεύουν τον κόσμο και συχνά γίνονται θύματα της ιστορικής συγκυρίας ή χάνονται μέσα σ' αυτή. Αλλωστε η Ιστορία αποτελεί και το πλαίσιο μέσα στο οποίο δημιουργείται μια συγκεκριμένη νοοτροπία που μεγαλώνει γενιές ανθρώπων, καθορίζοντας την προσωπική τους στάση ζωής. Έτσι χρειάστηκε να συγκεντρώσω πολλά ιστορικά στοιχεία από μια σχετικά μεγάλη βιβλιογραφία, από εφημερίδες της εποχής, από το διαδίκτυο, από ανθρώπους που βίωσαν κάποιες καταστάσεις. Όχι απλώς δεν με ταλαιπώρησε αλλά πραγματικά ήταν ένα κομμάτι της συγγραφικής εργασίας ιδιαίτερα γοητευτικό για μένα, καθώς ανακάλυπτα πράγματα που δεν ήξερα και μάθαινα λεπτομέρειες που ήταν πολύ ενδιαφέρουσες.

«Π»: Κατά τη συγκέντρωση των πληροφοριών τι ήταν αυτό που σας έκανε περισσότερη εντύπωση και τι αυτά που δεν βάλατε, ενώ θα θέλατε πολύ;

Τέσου Μπάιλα: Πολλά πράγματα μου έκαναν εντύπωση. Θα σταθώ σίγουρα σε κάποια έθιμα της Κρήτης. Για παράδειγμα όταν η Κωνσταντάκαινα, η μητέρα της Κατίνας καλείται να πάρει στα δώδεκα χρόνια της μια απόφαση που θα αποτρέψει το ξέσπασμα μιας πιθανής βεντέτας. Μου φάνηκε ιδιαίτερα σκληρό και παράλληλα δείχνει και τις παγιωμένες αντιλήψεις των ανθρώπων. Η Κωνσταντάκαινα παίρνει ουσιαστικά στα χέρια της τη μοίρα δυο οικογενειών και το κάνει με ιδιαίτερη συναίσθηση ευθύνης και αποφασιστικότητα, παρά την τόσο νεαρή της ηλικία. Επίσης από τα γεγονότα που με επηρέασαν βαθιά ήταν σίγουρα οι γερμανικές καταστροφές που κυριολεκτικά αφάνισαν

ολόκληρα χωριά επί κατοχής και φυσικά τα γεγονότα στο Μάλεμε που οδήγησαν σύσσωμο τον κρητικό λαό να βγει στους δρόμους και να τα βάλει, άοπλος σχεδόν, με την πιο ισχυρή πολεμική μηχανή που γνώρισε η ανθρωπότητα. Δεν υπήρξε κάτι που θα ήθελα να βάλω και δεν έβαλα όμως.

«Π»: Αλήθεια ο Πλάτανος που αναφέρετε στην αρχή του βιβλίου είναι κάτι το πραγματικό ή όχι; Αν ναι, υπάρχει άραγε ακόμα;

Τέσου Μπάιλα: Ο Πλάτανος είναι ένα αληθινό κομμάτι του βιβλίου. Είναι πράγματι τόσο μεγάλος όσο αναφέρεται στο βιβλίο και υπάρχει ακόμα, δίπλα στο παλιό καφενέ του Αρμενοχωριού, που έχει σταματήσει να λειτουργεί ως καφενές. Πρόκειται για ένα δέντρο ιδιαίτερης σημασίας για τον τόπο όπως καταλαβαίνετε, καθώς βρίσκεται στο κέντρο του χωριού τουλάχιστον για χίλια χρόνια, κάτι που πρακτικά σημαίνει ότι συντροφεύει τη μνήμη αυτού του χωριού και καθορίζει τη μορφή του. Γενιές και γενιές έχουν περάσει σημαντικές στιγμές της ζωής τους κοντά του και νομίζω, όπως συμβαίνει πάντα σε ανάλογες περιπτώσεις και σε άλλα μέρη της Ελλάδας, οι κάτοικοι του τόπου τον αγαπούν και τον καμαρώνουν.

«Π»: Όπως έχετε πει και εσείς η ιστορία επαναλαμβάνεται. Τι πιστεύετε ότι πρέπει να αλλάξει σημαντικά στον τόπο ώστε να αποφύγουμε τα χειρότερα που όλοι πιστεύουν ότι έρχονται;

Τέσου Μπάιλα: Πολλά θα πρέπει να αλλάξουν. Η ανάγκη ριζικής αλλαγής και επαναπροσδιορισμού των πολιτικών και ηθικών αξιών είναι επιτακτική στις μέρες μας και μόνο αποτέλεσμα της παιδείας μπορεί να είναι. Η Ιστορία θα έπρεπε να μας διδάξει αλλά ποτέ δεν καταφέραμε να το καταλάβουμε. Η εποχή μας μοιάζει τόσο με την εποχή του μεσοπολέμου. Τότε όπως και σήμερα η κατασπατάληση δημοσίου χρήματος, η κατάχρηση εξουσιών, η πολιτική διαφθορά οδήγησαν σε νομισματική αστάθεια, δανεισμό, κατάρρευση τραπεζών και ολόκληρων κοινωνιών. Αυτά στον πολιτικό χώρο. Αλλά και κοινωνικά υπάρχουν πολλά ανάλογα φαινόμενα. Η φτώχεια, η ανεργία, η ανέχεια. Αλλά και φαινόμενα ανόδου επικίνδυνων πολιτικών σχημάτων και θεωριών. Όλοι γνωρίζουμε ότι η Ιστορία επαναλαμβάνεται. Αυτή η τάση της θα έπρεπε να μας βοηθούσε στην πρόληψη αυτών των φαινομένων αλλά τελικά για άλλη μια φορά δεν καταφέραμε να εκτιμήσουμε κάποια πράγματα. Κι έτσι βιώνουμε έναν οικονομικό πόλεμο, βλέπουμε γύρω μας ανθρώπους να αυτοκτονούν, η απελπισία, η ανεργία, και η κρατική βία σε όλα τα επίπεδα γιγαντώνεται, όλα αυτά μοιάζουν πολύ με τις εφιαλτικές στιγμές που έζησε ο κόσμος πριν το πόλεμο του 1940, μόνο που σήμερα ο τρόπος του πολέμου έχει αλλάξει.

«Π»: Η οικονομική κρίση πιστεύετε ότι έχει επηρεάσει τον αναγνώστη; Είτε στην επιλογή είτε και στην αγορά βιβλίου; Ή μήπως έχει βοηθήσει τον αναγνώστη που μέσω του βιβλίου μπορεί και ξεφεύγει από την σκληρή πραγματικότητα;

Τέσου Μπάιλα: Ασφαλώς και τον έχει επηρεάσει. Ο σημερινός άνθρωπος ζει μέσα σε ένα κλίμα έντονης αποσταθεροποίησης. Βασικές, πρώτες ανάγκες της οικογένειάς του είναι αδύνατο να καλυφθούν. Το φάσμα της ανεργίας, η πείνα και η ανέχεια τον απομυζούν καθημερινά ενώ τα βασικά του δικαιώματα όπως αυτό της παιδείας, της υγείας, της κοινωνικής εργασίας και σε λίγο, όπως φαίνεται, της στέγασης έχουν βάνουσα καταπατηθεί. Ο σημερινός Έλληνας ζει μέσα στο κράτος του πανικού, του πανικού για την επόμενη μέρα. Όλα γύρω του βρίσκονται υπό διωγμό. Ο φόβος του αύριο επέστρεψε και είναι πολύ οδυνηρός επειδή μας βρήκε όλους απροετοίμαστους. Η αγορά του βιβλίου είναι σαφές ότι υπό αυτές τις συνθήκες έχει δραματικά μειωθεί. Θέλω να πιστεύω όμως ότι όταν περάσει το αρχικό σοκ της διάψευσης μέσα στο οποίο ζει σήμερα, όταν

μπορέσει να ισορροπήσει σε μια νέα πλέον οικονομική πραγματικότητα θα στραφεί στον πολιτισμό και το βιβλίο θα είναι, όπως πάντα, το μεγάλο του αντιστύλι. Θα βρει έτσι τον τρόπο όχι απλώς να ξεφύγει από τη σκληρή πραγματικότητα αλλά και να επαναπροσδιορίσει τις συντεταγμένες της νέας αυτής κατάστασης. Επιτρέψτε μου μόνο να πιστεύω ότι η λογοτεχνία δε λειτουργεί μόνο ως μέσο διαφυγής από μια δύσκολη πραγματικότητα αλλά ως όχημα επιβίωσης μέσα σ' αυτή.

«Π»: Οι Έλληνες ομογενείς διαβάζουν πολλά βιβλία από Έλληνες συγγραφείς. Θα θέλατε να τους περάσετε ένα μήνυμα είτε για τη συγγραφή βιβλίων είτε και για την κατάσταση που βιώνει η Ελλάδα μας;

Τέσυ Μπαίλα: Το παρελθόν έγινε παρόν στην Ελλάδα και τα σημάδια του είναι ανεξίτηλα σε όλες τις πλευρές της ζωής. Ολοι το γνωρίζουμε καλά αυτό και σίγουρα και οι Έλληνες ομογενείς συμπάσχουν μαζί μας. Οι λόγοι για τους οποίους εκπατρίστηκαν κάποτε οι δικές τους οικογένειες έχουν επιστρέψει και αν κάποιος μπορεί να νιώσει την οδύνη των νέων σήμερα που φεύγουν από την Ελλάδα για να βρουν μια καλύτερη τύχη είναι οι Έλληνες ομογενείς.

Θα χρειαστεί να περάσουν πολλά χρόνια έως ότου καταφέρουμε να σταθούμε ξανά στα πόδια μας αλλά θέλω να πιστεύω ότι θα τα καταφέρουμε τελικά, συνέβη και παλιότερα άλλωστε, και η ελληνική Ομογένεια υπήρξε πάντα σύμμαχος και πρέσβειρα των αγώνων μας.

Γι' αυτό το λόγο θέλω να σας ευχαριστήσω που μου δώσατε την ευκαιρία να επικοινωνήσω μαζί τους.

«Π»: Σας ευχαριστώ πολύ για την τιμή που μας κάνατε.

Λίγα λόγια

για την

Τέσυ Μπαίλα

Η ΤΕΣΥ ΜΠΑΪΛΑ κατάγεται από τις Κυκλάδες αλλά γεννήθηκε στον Πειραιά. Σπούδασε Ιστορία Ελληνικού Πολιτισμού και μετάφραση Λογοτεχνίας. Ασχολείται με τη φωτογραφία και ατομικές της εκθέσεις έχουν φιλοξενηθεί στο πανεπιστήμιο Gakugei της Ιαπωνίας και στην Αθήνα. Είναι συντάκτρια του λογοτεχνικού περιοδικού Κλεψύδρα. Παράλληλα δημοσιεύει δοκίμια σε εφημερίδες και περιοδικά. «Το Μυστικό ήταν η Ζάχαρη» είναι το τρίτο της μυθιστόρημα.

